

יסודות יבמות

שיעור עשרים ושלושה

איסור חיתון עם גויים

מקורות

א. דברים ז, א-ד

ב. גמ' יבמות כג. "ורבנן אשכחן... רבי שמעון היא"; עו.-: "בעו מיניה... למשמע מינה"; גמ' עבודה זרה לו: "בנותיהן מאי... אפי' ייחוד"

ג. תוס' יבמות עו. ד"ה בהיותן; מלחמות ה' כד:-כה. "אבל יש שאלה... דלא תתחתן במ"

ד. גמ' סנהדרין פב.-: "מתני' הגונב... זה הבא על הנכרית"; חידושי הר"ן שם, ד"ה בית דין; הגהות מרדכי יבמות סי' קח "מצאתי תשובה... עכ"ל"

ה. ספר המצוות לרמב"ם מ"ע נב; [פירוש המשנה לרמב"ם סנהדרין פ"ט מ"ו "...באופן האמור"]

ו. רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ב ה"א-י; טור אבן העזר סי' טז "...משום לא תקח"

חידושי הר"ן סנהדרין פב:

בית דין של חשמונאי גזרו הבא על הכותית חייב עלי' משום נשג"א. וא"ת והרי אמרו שקנאין פוגעין בו והיא הלל"מ וכיון שכן למאי איצטרך בית דין של חשמונאי. ובפ' אין מעמידין אמרי' שאין קנאין פוגעין בו אלא בפרהסי' וכמעשה שהיה ואתו אינהו וגזור אפילו בצנעא ומעתה אף הכרת האמור בקבלה כמו כן אינו אלא בפרהסיא שאם היה הכרת אף בצנעא למה הוצרך ב"ד של חשמונאי לגזור על הכותי' הרי יש בו כרת. אלא שמ"מ יש לתמוה מה ענין לחלק הכרת בין צנעא לפרהסיא ואפשר שהכרת הוא מפני חלול השם וחלול ליתיה אלא בפרהסיא או אפשר לומר שכמו כן יש כרת בצנעא כמו בפרהסיא אלא שמפני שבדיני אדם אין עושין לו כלום מאחר שהקנאין אין פוגעין בו אלא בפרהסיא גזור ב"ד של חשמונאי שיהו מלקין אותו ד' מלקיות משום נשג"א כדי להרחיק האדם מהעבירה שיש בני אדם רשעים שאין עומדים בעצמן בשביל כרת המסור לשמים ובשבי' המלקיות יתרחק מן האיסור. ומעתה בפרהסיא הועילה גזרתם כשלא פגעו בו קנאין. ומאי דאמרינן בע"א שלא היתה גזרתם אלא בצנעא לאו דוקא בצנעא ולא בפרהסיא אלא שעיקר כוונתם הית' בצנעא שהיה פטור מדיני אדם יותר מפרהסיא דאלו בפרהסיא לא ימסור אדם לעבירה זו שאם יבא קנאי אחד שיהרגנו אלא עיקר גזרתם הית' בצנעא וה"ה בפרהסיא היכא דלא הוה ביה קנאי.

טור אבן העזר סי' טז

כותית אף על פי שאין בה לאו אסורה מדרבנן ואם בא עליה בזנות דרך מקרה מכין אותו מכות מרדות ואם יחדה לו בזנות חייב עליה מדרבנן משום נדה ומשום שפחה ומשום עכו"ם ומשום זונה כתב הרמב"ם ז"ל בא על הכותית משאר העכו"ם דרך אישות לוקה מן התורה או ישראלית שנבעלה לעכו"ם דרך אישות לוקה מן התורה משום לא תתחתן במ אחד ז' עכו"ם ואחד כל העכו"ם באיסור זה ע"כ ונ"ל שאינו אלא בז' עכו"ם דלא קי"ל כרבי שמעון דאמר כי יסיר לרבות כל המסירין ואפילו בז' עכו"ם אין לוקין משום לא תתחתן אלא לאחר שנתגיירו אבל בעודם עכו"ם לא שייך בהו חתנות ואינו לוקה עד שיבעול ואז לוקה עליה משום לא תקח.

בפרשת ואתחנן מזהירה התורה:

כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה, ונשל גוים רבים מפניך החתי והגרשני והאמרי והכנעני והפרזי והחוי והיבוסים, שבעה גוים רבים ועצומים ממך. ונתנם ה' אלהיך לפניך והכיתם, החרם תחרים אתם לא תכרת להם ברית ולא תחנם. **ולא תתחתן בם**, בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך. כי יסיר את בנך מאחרי ועבדו אלהים אחרים, וחרה אף ה' בכם והשמידך מהר. [דברים ז, א-ד]

בכתובים אלו מופיעה אזהרה מפורשת על חיתון עם גויי הארץ.

הגמרא עוסקת בגדרי איסור זה בשלוש סוגיות:

- א. בפרק שני [כג.] דנה הגמרא האם האיסור נאמר רק על שבעת העממים או על כל הגויים.
- ב. בפרק שמיני [עו.] דנה הגמרא האם האיסור נאמר בגויותם או לאחר גיורם.
- ג. במסכת עבודה זרה [לו:] דנה הגמרא בדין ביאה דרך חתנות ודרך זנות. נעייין בכל אחת מסוגיות אלו, ונעמוד על שיטות הראשונים בהבנתן.

הגמרא בפרק שני דנה במקור הדין שוולד נכרית הבאה על בן ישראל אינו מיוחס אחר אביו¹:

אשכחן שפחה, נכרית מנא להו? וכי תימא נילף משפחה, הנהו מצרך צריכי. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: אמר קרא 'כי יסיר את בנך מאחרי' – בנך מישראלית קרוי בנך, ואין בנך הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה. [יבמות כג.]

הגמרא מוסיפה ואומרת:

האי בשבעה אומות כתיב. 'כי יסיר' לרבות כל המסירים. הניחא לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא, אלא לרבנן מנא להו? מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ברבי יהודה, רבי שמעון היא.

[שם]

רש"י [שם, ד"ה לרבי שמעון, וד"ה אלא לרבנן] מבאר כי לפי רבי שמעון, הדורש 'טעמא דקרא', ללא שנימקה התורה את טעם האיסור: "כי יסיר את בנך מאחרי", היינו מבינים מסברה שהאיסור אמור רק לגבי שבעת העממים. בהתאם לכך, לשיטתו הכתוב "כי יסיר את בנך מאחרי" נדרש כבא "לרבות כל המסירים" – לאסור חיתון גם עם שאר הגויים. לעומת זאת, לפי רבנן, שאינם דורשים 'טעמא דקרא', יש צורך בכתוב "כי יסיר את בנך מאחרי" שילמד שהאיסור אמור רק לגבי שבעת העממים.

נמצא, אם כן, שנחלקו התנאים ביחס לאלו גויים נאמר איסור זה: לפי רבי שמעון כל הגויים, ולפי חכמים רק שבעת העממים².

הרמב"ם פוסק שהאיסור נאמר ביחס לכל הגויים:

ישראל שבעל גויה משאר האומות דרך אישות, או ישראלית שנבעלה לגוי דרך אישות, הרי אלו לוקין מן התורה, שנאמר 'לא תתחתן בם, בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך'. **אחד שבעה עממין ואחד כל אומות באיסור זה**, וכן מפורש על ידי עזרא: 'ואשר לא נתן בנותינו לעמי הארץ, ואת בנותיהם לא נקח לבנינו'. [הל' איסורי ביאה פ"ב ה"א]

¹ דין זה מפורש במשנה [קידושין סו:]: "וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קידושין, הוולד כמותה. ואיזה זה? זה וולד שפחה ונכרית".

² וכן מפורש בדברי הגמרא במסכת עבודה זרה [לו:]: "דאורייתא ז' אומות אבל שאר עובדי כוכבים לא... ולרבי שמעון בן יוחי דאמר 'כי יסיר את בנך מאחרי' – לרבות כל המסירין, מאי איכא למימר".

הטור משיג ופוסק שהאיסור נאמר ביחס לשבעת העממים בלבד:

ונראה לי שאינו אלא בז' אומות, דלא קיימא לן כרבי שמעון דאמר 'כי יסיר' – לרבות כל המסירין.
[טור אהע"ז סי' טז]³

הגמרא בפרק שמיני דנה האם האיסור נאמר על הגויים בגויותם או לאחר גיורם⁴:

בעו מיניה מרב ששת: פצוע דכא כהן מהו בגיורת ומשוחררת? בקדושתיה קאי ואסיר, או דלמא לאו בקדושתיה קאי ושרי? אמר ליה רב ששת: תניתוה, פצוע דכא ישראל מותר בנתינה. ואי סלקא דעתך בקדושתיה קאי, איקרי כאן 'לא תתחתן במ'. אמר רבא: אטו התם משום קדושה ולא קדושה הוא?! דלמא מוליד בן ואזיל פלח לעבודה זרה, והני מילי בגיותן, כי מגיירי בישראל שרו, ורבנן הוא דגזרו בהו, וכי גזרו בהו רבנן בהנך דבני אולודי, אבל האי דלאו בר אולודי לא גזרו ביה רבנן... הדר אמר רבא: לאו מילתא היא, בגיותן לית להו חתנות, נתגיירו אית להו חתנות.
[יבמות עו.]

רבא סבר בתחילה שהאיסור נאמר בגויותם, והוא אינו מחמת קדושת ישראל אלא "דלא מוליד בן ואזיל פלח לעבודה זרה". לבסוף רבא חזר בו: "בגיותן לית להו חתנות", ואם כן בהכרח איסור החיתון נאמר לאחר גיורם, והוא נובע מחמת קדושת ישראל.

הטור פוסק, לאור ממסקנת הגמרא, שהאיסור נאמר לאחר גיורם:

ואפילו בז' אומות אין לוקין משום 'לא תתחתן' אלא לאחר שנתגיירו, אבל בעודם עכו"ם לא שייך בהו חתנות.
[טור סי' טז]

אמנם, בדברי הרמב"ם שהובאו לעיל מפורש שהאיסור נאמר בגויותם:

ישראל שבעל גויה משאר האומות דרך אישות, או ישראלית שנבעלה לגוי דרך אישות, הרי אלו לוקין מן התורה, שנאמר 'לא תתחתן במ, בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך'.
[הל' איסורי ביאה, שם]

מכאן שהרמב"ם פוסק כשיטה הראשונה של רבא.

הכסף משנה מבאר, כי פסיקתו זו של הרמב"ם נובעת מפסיקתו כרבי שמעון, שהאיסור נאמר לגבי כל הגויים:

ויש לומר, שרבינו פסק בהא כרבי שמעון... וכיון דדרשינן טעמא דקרא, אית לן למימר דלא אסרה תורה להתחתן משום 'כי יסיר' אלא בגיותן דבני הסרה ניהו, אבל בגירותן דלאו בני הסרה ניהו. וההיא דפרק הערל: 'בגיותן לית להו חתנות נתגיירו אית להו חתנות', אליבא דרבנן היא. אבל לרבי שמעון הוי איפכא, דלא נאמר לא תתחתן אלא בגיותן דוקא.
[כסף משנה, שם]

לדבריו, הואיל ופוסקים כרבי שמעון הדורש 'טעמא דקרא', יש לפרש שהאיסור נאמר דווקא בגויותם – "דבני הסרה ניהו".

רבי אברהם מן ההר טוען בשיטת הרמב"ם טענה עקרונית יותר:

³ המפרשים מאריכים בביאור טעם פסיקתו של הרמב"ם.

⁴ ספק זה קיים רק לפי אם האיסור נאמר ביחס לשבעת העממים בלבד, אך אם האיסור מתייחס לכל הגויים – בהכרח הוא נאמר בגויותם. [כן כותבים תוספות [כג. ד"ה ההוא]].

ופסק כרבי שמעון דקרא בכל האומות איירי... הילכך אי קרא ד'לא תתחתן במ' בגירותן איירי, אין לך גר ראוי לבוא בקהל. [רבי אברהם מן ההר יבמות עו: ד"ה ויתחתן]

לדבריו, לשיטת רבי שמעון, שהאיסור נאמר לגבי כל הגויים, אין מקום להעמיד את האיסור לאחר הגיור, שכן לפי זה "אין לך גר ראוי לבוא בקהל"⁵.

לפי האמור, לשיטת הטור, איסור "ולא תתחתן במ" מתייחס לשבעת עממים לאחר גיורם. לעומת זאת, לפי הרמב"ם, איסור "ולא תתחתן במ" מתייחס לכל הגויים בגויותם.

לאור שיטות אלו, יש לבחון את סוגיית הגמרא בעבודה זרה, הדנה בביאה על גוי דרך זנות ודרך חיתון. הגמרא אומרת שאיסור בנותיהם של גויים מקורו בגזירת חכמים:

דכי אתא רב אחא בר אדא אמר רבי יצחק: גזרו על... פיתן ושמן משום יינן, ועל יינן משום בנותיהן, ועל בנותיהן משום דבר אחר. [ע"ז לו:]

הגמרא מקשה על כך:

בנותיהן דאורייתא היא, דכתיב 'לא תתחתן במ'.

[שם]

ומתרצת:

דאורייתא ז' אומות, אבל שאר עובדי כוכבים לא. ואתו אינהו וגזור אפילו דשאר עובדי כוכבים. [שם]

הגמרא מוסיפה:

ולרבי שמעון בן יוחי דאמר 'כי יסיר את בנך מאחרי' – לרבות כל המסירות, מאי איכא למימר? אלא דאורייתא אישות דרך חתנות, ואתו אינהו גזור אפילו דרך זנות. [שם]

מדברי הגמרא עולה, כי אישות עם גוי דרך חתנות אסורה מן התורה (לרבי שמעון בכל גוי, ולרבנן דווקא בשבעת עממים), ואילו אישות עם גוי דרך זנות אסורה מגזירת חכמים.

דברי הגמרא תומכים בשיטת הרמב"ם, על פיהם איסור "ולא תתחתן במ" אמור לגבי גויים בגויותם. לעומת זאת, לשיטת הטור וסיעתו, דברי הגמרא צריכים עיון: הרי הגמרא דלעיל הסיקה שהאיסור נאמר בשבעת העממים לאחר גיורם, ואם כן כיצד הגמרא לומדת ממנו על איסור תורה בחיתון עם בנות הגויים?

יישוב לכך מופיע בדברי תוספות הטוענים שקיימים שני איסורים שונים:

והא דפריך בפרק אין מעמידין: 'בנותיהן דאורייתא נינהו, דכתיב 'לא תתחתן במ', אסיפא דקרא סמין, דכתיב 'בתו לא תקח לבנך'... ואיירי בנכריותן, כדדרשינן 'כי יסיר' – לרבות כל המסירים, דלא שייך בגירות. [תוס' יבמות עו. ד"ה בהיותן]

לפי דבריהם, הכתוב "ולא תתחתן במ" מלמד על איסור בשבעת העממים לאחר גיורם, והכתוב "בתו לא תקח לבנך" מלמד על איסור חיתון עמם בגויותם.

וכן עולה מדברי הטור:

אפילו בז' אומות אין לוקין משום 'לא תתחתן', אלא לאחר שנתגיירו אבל בעודם עכו"ם לא שייך בהו חתנות, ואינו לוקה עד שיבעול ואז לוקה עליה משום 'לא תקח'. [טור, שם]

⁵ וכן כותב האבני מילואים [טז, א].

לרמב"ן שיטה נוספת ביישוב הסוגיות:

ותשובתי, אין ודאי בגיותן נמי קיימו עליהו בלאו, דהא כתיב 'לא תתחתן בם, בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך' לרבות בגיותן, וכתיב נמי 'כי יסיר' לרבות המסירין, אלמא בגיותן נמי משתעי קרא. אלא רבה הכי קאמר: אי סלקא דעתך בגיותן בלחוד משתעי קרא, לכתוב רחמנא 'בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך', דלשון חיתון בגיותן לא שייך בהו... מדכתב בלשון חיתון שמע מינה שאף בגירותן אסרן בחתנות, ו'כי יסיר' נמי דומיא ד'לא תתחתן בם'.
[מלחמות יבמות כד:]

לשיטתו, אין כוונת הגמרא שאיסור "ולא תתחתן בם" נאמר רק בגירותם, אלא גם בגירותם וגם בגיותם.

על כל פנים, מבואר בגמרא שקיים איסור תורה בביאה דרך חתנות בגיותם, ואילו ביאה דרך זנות אסורה מגזירת חכמים בלבד.

הגמרא מוסיפה ואומרת:

זנות נמי בבית דינו של שם גזרו, דכתיב 'ויאמר יהודה הוציאוהו ותשרף'. אלא דאורייתא עובד כוכבים הבא על בת ישראל דמשכה בתריה, אבל ישראל הבא על העובדת כוכבים לא, ואתו אינהו גזור אפילו ישראל הבא על העובדת כוכבים. ישראל הבא על העובדת כוכבים הלכה למשה מסיני היא, דאמר מר, הבועל ארמית קנאין פוגעין בו. אלא דאורייתא בפרהסיא וכמעשה שהיה, ואתו אינהו גזור אפילו בצינעא.
[ע"ז לו:]

מדברי הגמרא עולה כי לגבי ביאה דרך זנות קיים חילוק בין צנעה לפרהסיא: בביאה בצנעה אין איסור תורה, ואילו בביאה בפרהסיא יש איסור תורה שמקורו בהלכה למשה מסיני – "הבועל ארמית קנאין פוגעין בו".

נראה לבאר כי איסור התורה הוא בקשירת הקשר עם הגויים, דבר המתקיים רק בחיתון, ולכן מדין תורה אין איסור בביאה חד פעמית הנעשית בצנעה. ועם זאת, כאשר ביאה זו נעשית בפרהסיא יש בכך חילול הקודש, ולכן ביאה זו אסורה ו"קנאים פוגעים בו".

החומרה הקיימת בביאה על גויה בפרהסיא מבוארת בדברי הגמרא במסכת סנהדרין:

בעא מיניה רב כהנא מרב: לא פגעו בו קנאין מהו? אינשייה רב לגמריה, אקרויהו לרב כהנא בחלמיה: 'בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלים, כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר'. אתא אמר ליה הכי אקרוין, אדכריה רב לגמריה... 'ובעל בת אל נכר' – זה הבא על הנכרית, וכתיב בתריה 'יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות' – אם תלמיד חכם הוא לא יהיה לו ער בחכמים ועונה בתלמידים, אם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה לה' צבאות. אמר רבי חייא בר אבויה: כל הבא על הנכרית כאילו מתחתן בעבודה זרה, דכתיב 'ובעל בת אל נכר', וכי בת יש לו לאל נכר? אלא זה הבא על הנכרית.
[סנהדרין פב.]

ביאה על גויה בפרהסיא מבטאת בגידה בה' והליכה אחר אל נכר, ולכן "קנאים פוגעים בו", ואם קנאים לא פגעו בו – הוא נכרת מכל זיקה לתורת ה' ולעבודתו, והרי הוא "כאילו מתחתן בעבודה זרה".

הבנה זו בדברי הגמרא, כי הכרת בביאה על גויה בדרך זנות קיים רק בביאה הנעשית בפרהסיא ואילו ביאה הנעשית בצנעה אסורה מדרבנן בלבד, מפורשת בדברי תוספות:

ואם תאמר, בשלמא מעבד הוי ממזר, דבעבד איכא לאו, אלא מעובד כוכבים אמאי הוי ממזר, ב"ד של שם גזרו ומדאורייתא ביאת היתר היא. ויש לומר, אף על גב דביאת היתר היא מדאורייתא בצנעא, מכל מקום כיון דלא תפסי בה קידושין הוי ממזר כמו בעבד.

[תוס' יבמות טז: ד"ה קסבר]

וכן כותב בעל החידושים המיוחסים לר"ן:

בפרק אין מעמידין אמרינן שאין קנאין פוגעין בו אלא בפרהסיא וכמעשה שהיה ואתו אינהו וגזור אפילו בצנעא, ומעתה אף הכרת האמור בקבלה כמו כן אינו אלא בפרהסיא, שאם היה הכרת אף בצנעא למה הוצרך ב"ד של חשמונאי לגזור על הכותית הרי יש בו כרת. אלא שמכל מקום יש לתמוה, מה ענין לחלק הכרת בין צנעא לפרהסיא. ואפשר שהכרת הוא מפני חילול השם, וחילול ליתיה אלא בפרהסיא.

[ר"ן סנהדרין פב. ד"ה בית דין]

אמנם, בהמשך דבריו בעל החידושים המיוחסים לר"ן מציע שיטה שונה:

או אפשר לומר שכמו כן יש כרת בצנעא כמו בפרהסיא, אלא שמפני שבדיני אדם אין עושין לו כלום, מאחר שהקנאין אין פוגעין בו אלא בפרהסיא, גזרו בית דין של חשמונאי שיהו מלקין אותו ד' מלקיות משום נשג"א, כדי להרחיק האדם מהעבירה. שיש בני אדם רשעים שאין עומדים בעצמן בשביל כרת המסור לשמים, ובשביל המלקיות יתרחק מן האיסור.

[שם]

לפי שיטה זו, הכרת קיים גם בביאה בדרך זנות הנעשית בצנעה. עולה מכך, כי קיים איסור תורה בכל ביאה הנעשית בדרך זנות, והכרת נובע מחמת העבירה שבעצם מעשה הביאה.

נראה כי בין שתי השיטות עומדת מחלוקת עקרונית במהות הכרת בביאה על גויה: לפי השיטה שהכרת הוא בפרהסיא בלבד, הכרת נובע מחמת חילול השם הכרוך במעשה זה. לעומת זאת, לפי השיטה שהכרת קיים בצנעה, הכרת נובע מחמת הגדרת הביאה על גויה כביאה על ערוה.

השוואה מפורשת בין ביאה על גויה לביאה על ערוה נאמרת על ידי הרמב"ן ורבי אברהם מרגנשפורק (בדבריו המובאים במרדכי):

ואי קשיא לך, והא אסתר גילוי עריות הוה... לא קשיא, דגוי הבא על בת ישראל בזנות גזירת בית דינו של שם בלחוד הוא וליכא קרא לאיסורא... ולא הוי בכלל עריות אלא אשת איש דישראל, אי נמי ישראל הבא על הגויה דחייבי מיתות הוא דהא קנאין פוגעים בו, ומחויבי כריתות נמי חשיב, דאדכריה רב לגמריה: 'כרת ה' לאיש אשר יעשנה', אבל חתנות דגוי בבית ישראל כשאר עבירות הוא מ'ולא תתחתן בו'.

[תורת האדם ענין הסכנה]

מצאתי תשובה מרבינו אברהם הגדול מרגנשפור"ק, וזה לשונו: על יבמה שנפלה לפני מומר, איכא דברים בגו אי בעי אפילו חליצה, דבמקום ערוה הוא, דקנאין פוגעין בו, דגם הנבעלת לארמאי קנאין פוגעין בו, עכ"ל.

[הגהות מרדכי סי' קח]

לדבריהם, ביאה על גויה נחשבת כביאה על ערוה, ולכן ביאה זו מחייבת כרת ומיתה⁶.

לסיום נציין לשיטתו המורכבת של הרמב"ם בעניין זה.

הרמב"ם כותב בספר המצוות:

⁶ רבי אברהם מרגנשפורק אומר הגדרה זו גם ביחס לבת ישראל הנבעלת לגוי, ואילו הרמב"ן מחלק ביניהם. [עי' נודע ביהודה [מהדר"ת אה"ז סי' קנ] לטעם החילוק בין בת ישראל הנבעלת לגוי לישראל הבא על הגויה].

והמצוה הנ"ב היא שהזהירנו מהתחתן בכופרים, והוא אמרו יתעלה 'לא תתחתן בם', וביאר החתנות מה הוא ואמר 'בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך'. ובביאור אמרו בעבודה זרה: 'דרך חתנות אסרה תורה'. [ספר המצוות ל"ת נב]

מפורש בדברי הרמב"ם שהאיסור קיים דווקא בביאה דרך חתנות.

עם זאת, הרמב"ם מוסיף וכותב:

והעובר על לאו זה יש בעונשו הפרש. וזה, שהבועל גויה כשבא עליה בפרהסיא, כל מי שהרגו והוא דבק בעבירה, הנה קיים עליו הגדר כמו שעשה פנחס בזמרי. אמרו: 'הבועל ארמית קנאין פוגעין בו'... ואם לא עשה זה בפרהסיא, או שפרש ולא פגעו בו קנאין, הנה הוא מחויב כרת. אבל לא התבאר זה הכרת בתורה... והתבאר שהוא בכרת מאמרו 'כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה', אמרו: מכלל שהוא בכרת. וכשהתאמת על אדם שהוא בעל גויה בעדים והתראה, לוקה מדאורייתא.

[שם]⁷

הרמב"ם מפרט את העונשים השונים הקיימים לעובר על לאו זה: "קנאים פוגעים בו", כרת ומלקות. אמנם, הדברים צריכים עיון רב: כאמור, איסור התורה קיים רק בביאה דרך חתנות, ואילו דין "קנאים פוגעים בו" וכן הכרת קיימים בביאה דרך זנות. ואם כן, כיצד הרמב"ם רואה עונשים אלו כמתייחסים לאיסור "ולא תתחתן בם"? הרי, לכאורה, לשיטתו ביאה דרך זנות אסורה רק מדרבנן!⁸

נראה מכך, כי הרמב"ם מבחין בין מעשה האיסור המפורש בתורה לבין מעשים הנלווים אליו: אמנם האיסור המפורש מתייחס רק לביאה דרך חתנות, אך דבר ברור הוא שגם ביאה על נכרית שלא בדרך חתנות נשללת מחמת איסור זה⁹. בשל כך, אמנם מן התורה לוקים רק על ביאה דרך חתנות, אך גם ביאה שלא בדרך חתנות נכללת באיסור הנלמד מכתוב זה, ולכן הרמב"ם כולל את העונשים האמורים ביחס לביאה זו בכלל העונשים מתייחסים לאיסור "ולא תתחתן בם".

להערות ולתגובות: שלמה ליפשיץ

lshlomo26@gmail.com

השיעור מוקדש לעילוי נשמת רחל בת יצחק וולטרס ז"ל

ולעילוי נשמת אברהם בן צבי פייר ז"ל

⁷ כעין זה כותב הרמב"ם בפירושו למשנה [סנהדרין פ"ט מ"ו] ובהלכות איסורי ביאה [פ"ב ה"א-ו].

⁸ הרמ"ך [בהשגותיו להל' איסורי ביאה פ"ב ה"ט-י] מעלה תמיהה נוספת על דברי הרמב"ם. הרמב"ם [שם] פוסק שגויה שישראל בא עליה נהרגת, "מפני שבאת לישראל תקלה על ידיה כבהמה". הרמ"ך מקשה: "יש לתמוה על דבריו, שהיא איהו גופיה אמר לעיל דהבא על הגויה אין בו כי אם איסורא דרבנן, וכיון דאין בו אלא איסורא דרבנן, איזו תקלה בא לישראל על ידה".

⁹ הרב יוסף קאפח [בביאורו לרמב"ם שם, אות ג] מגדיר שביאה שלא בדרך חתנות היא אסורה מדאורייתא בדומה ל'חצי שיעור'. [עי' בדברי הרמב"ן [השגות לספר המצוות ל"ת שנג] ביחס לאיסור קרבה לעריות, ואכמ"ל].